

Tema 5

Condicionament instrumental

Carmen Ferrer Pérez
Carmen.ferrer-perez@uv.es

Objectius

- Definir el concepte de condicionament instrumental i diferenciar-lo del condicionament clàssic.
- Definir el concepte de reforç i càstig.
- Aplicar els principis del condicionament instrumental per a modificar la conducta de l'alumnat a l'aula.

Índex

1. Introducció

2. Condicionament operant (instrumental)

3. Modificació de la conducta

3.1. Augment de conductes desitjades

1. Reforçadors eficaços (negatius i positius)
2. Un bon programa de reforçament
3. Control de les contingències competitives
4. Ús de tècniques més complexes: contractes de contingències i economia de fitxes

3.2. Reducció de conductes indesitjades

1. L'extinció
2. Càstig positiu (tipus 1)
3. Càstig negatiu (tipus 2)
4. Enfocaments positius en la reducció de conducta

1. Introducció

Condicionament clàssic (aprenentatge respondent). Es produeix per l'associació entre un estímul incondicionat (EI) i una resposta incondicionada (RI) amb un estímul neutre (EN). Després d'aparellaments repetits i pròxims en el temps, l'EN pot produir una resposta condicionada (RC).

ANTES DEL CONDICIONAMIENTO

COMIDA Respuesta **SALIVACIÓN**
Estímulo Incondicionado (EI) Respuesta Incondicionada (RI)

CAMPANA Respuesta **NO HAY SALIVACIÓN**
Estímulo Neutral Respuesta No Condicionada

DURANTE EL CONDICIONAMIENTO

Adquisición

CAMPANA + COMIDA Respuesta **SALIVACIÓN**
Estímulo Incondicionado (EI) Respuesta Incondicionada (RI)

DESPUES DEL CONDICIONAMIENTO

CAMPANA Respuesta **SALIVACIÓN**
Estímulo Condicionado (EC) Respuesta Condicionada (RC)

Important: la resposta incondicionada (RI) i la resposta condicionada (RC) són respostes **involuntàries** (fisiològiques, emocionals, visceral...).

No podem condicionar que un xiquet comence a llegir en fer sonar una campana.

Recordatori tema 3

Conceptes importants

Generalització: és la tendència d'un nou estímul, similar a l'estímul condicionat (EC) original, de produir una resposta similar a la resposta condicionada (RC).

- Per exemple, en el cas del gos de Pavlov podríem observar que l'animal saliva en sentir el so del timbre de la porta perquè és semblant al de la campana.
- Un alumne ha sigut criticat pel rendiment en Biologia. Quan es prepara l'examen de Química es posa molt nerviós perquè aquestes assignatures tenen un contingut similar.

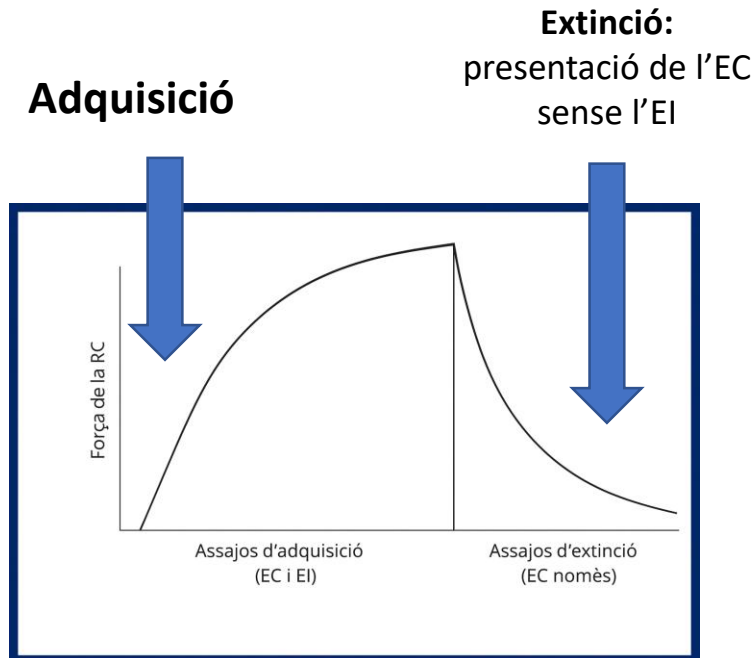
Discriminació: l'organisme respon amb la resposta condicionada (RC) a uns certs estímuls, però no a uns altres.

- Per exemple, en el cas del gos de Pavlov podríem observar que, si li donem menjar sempre després de la campana, el gos respon al so de la campana i no al so d'un ocell que piula.
- En el cas de l'alumne anterior, no es posa nerviós en els exàmens d'Anglès o d'Història perquè són matèries molt diferents de la biologia.

Recordatori tema 3

Extinció: afebliment de la resposta condicionada (RC) en absència de l'estímul incondicionat (EI).

- Pavlov va tocar repetidament la campana, però no li va donar menjar. Amb el temps, el gos va deixar de salivar amb la campana.
- L'alumne comença a obtenir millors qualificacions en els exàmens, i l'ansietat per l'avaluació comença a disminuir fins a desaparèixer.

Repàs

4. Un patinador professional, mentre practicava una pirueta, pateix una caiguda molt greu que el deixa molt adolorit. A partir d'aquest moment, els patins li fan por.

EI _____, RI _____, EC _____, RC _____

5. Una senderista va ser atacada per una serp mentre caminava per la senda del barranc. En les excursions següents per aquesta mateixa senda, la freqüència cardíaca i l'estat d'ansietat li augmenten notablement.

EI _____, RI _____, EC _____, RC _____

2. Condicionament operant (instrumental)

Condicionament operant (instrumental)

La figura més rellevant del condicionament operant és B. F. Skinner (1904-1990), que defensava que “la conducta d'una persona estava determinada per les experiències ambientals i llurs conseqüències”.

Una **resposta voluntària** es reforça o es debilita segons les conseqüències positives (reforç) o negatives (càstig).

Un exemple

Conducta: Antonia es burla de la mestra.

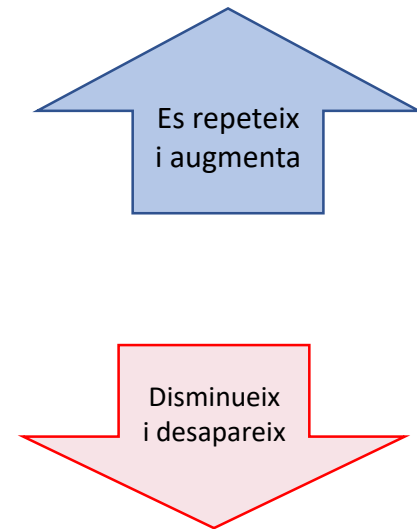
Possibles
conseqüències
de la conducta

Els companys li
riuen la gràcia

La mestra
la bonega en públic

Es repeteix
i augmenta

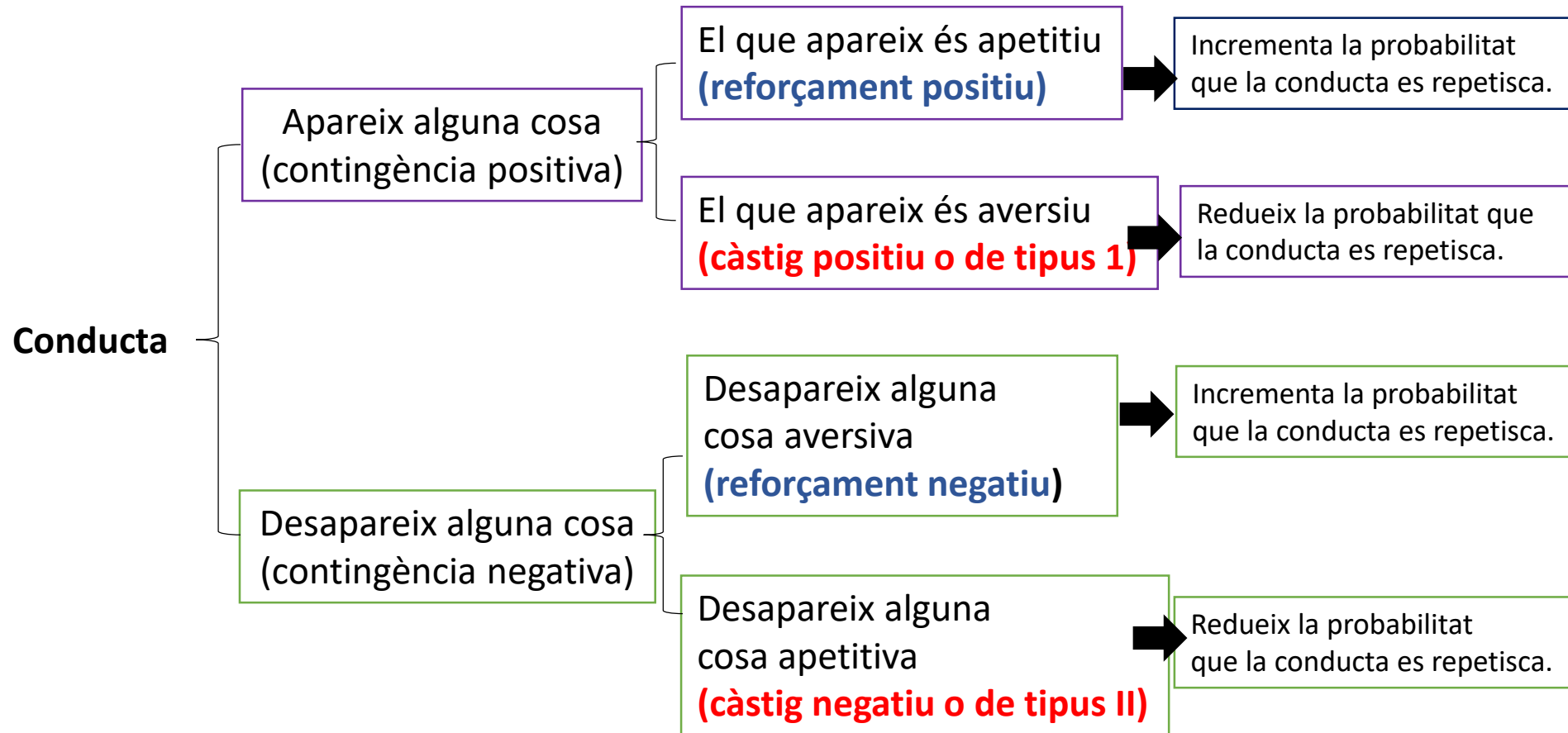
Disminueix
i desapareix

2. Condicionament operant (instrumental)

Condicionament operant (instrumental)

Possibles conseqüències d'una conducta

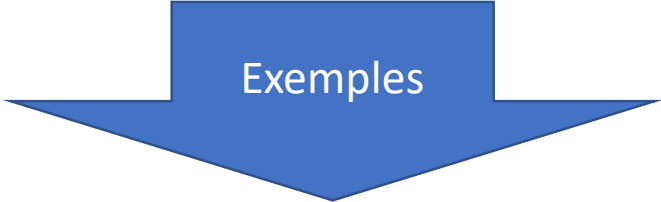
2. Condicionament operant (instrumental)

Condicionament operant (instrumental)

Cal aclarir que:

- **Reforçar una conducta** (positivament o negativament) implica sempre **incrementar la probabilitat d'aparició** d'aquesta conducta.
- **Castigar una conducta** (positivament o negativament) implica sempre **reduir la probabilitat d'aparició** d'aquesta conducta.

El fet que un càstig o reforç siga positiu o negatiu depèn de si després de la conducta apareix alguna cosa (contingència positiva) o desapareix alguna cosa (contingència negativa).

Exemples

2. Condicionament operant (instrumental)

Condicionament operant (instrumental)

- El **reforçament** (positiu o negatiu) sempre implica **incrementar la probabilitat d'aparició d'una conducta**.

Exemples:

- **Positiu**: elogiar un estudiant perquè ha fet bé la tasca.
- **Negatiu**: els pares de Pepe, si acaba els deures abans de sopar l'*indulten* d'haver d'escurar els plats. Des que li ho van proposar, Pepe fa moltes més vegades els deures.

- **Càstig** (positiu o negatiu) implica sempre **reduir la probabilitat d'aparició d'una conducta**.

Exemples:

- **Positiu/tipus I** (càstig per presentació) → es presenta un estímul aversiu
 - Assignar una tasca extra/bonegar/un carxot.
- **Negatiu/tipus II/omissió** (càstig per supressió) → s'elimina un estímul appetitiu
 - Deixar l'alumne sense pati.

Ara toca
practicar

Conducta

Apareix alguna cosa
(contingència positiva)

El que apareix és apetitiu
(reforçament positiu)

Incrementa la probabilitat
que la conducta es repetisca.

El que apareix és aversiu
(càstig positiu o tipus I)

Redueix la probabilitat que la
conducta es repetisca.

Desapareix alguna cosa
(contingència negativa)

Desapareix alguna
cosa aversiva
(reforçament negatiu)

Incrementa la probabilitat
que la conducta es repetisca.

Desapareix alguna
cosa apetitiva
(càstig negatiu o tipus II)

Redueix la probabilitat que la
conducta es repetisca.

Cas 1. Clotilde entrega una redacció i, després de corregir-la, la mestra li diu “L’enhorabona. Estic molt orgullosa de la història que has escrit”.

Com a resultat, Clotilde s'esforça més i escriu una redacció millor la pròxima vegada.

Conducta

Apareix alguna cosa
(contingència positiva)

El que apareix és apetitiu
(reforçament positiu)

Incrementa la probabilitat
que la conducta es repetisca.

El que apareix és aversiu
(càstig positiu o tipus I)

Redueix la probabilitat que la
conducta es repetisca.

Desapareix alguna cosa
(contingència negativa)

Desapareix alguna
cosa aversiva
(reforçament negatiu)

Incrementa la probabilitat
que la conducta es repetisca.

Desapareix alguna
cosa apetitiva
(càstig negatiu o tipus II)

Redueix la probabilitat que la
conducta es repetisca.

Cas 2. Antonio fa estona que escridassa el seu fill, Rogelio, perquè vol que faci els deures d'escola.

Al final, el fill es cansa que el marmolen i fa els deures perquè el pare calle. La conducta d'estudi de Rogelio, que ha mamprès a estudiar, és un exemple de...

2. Condicionament operant (instrumental)

Condicionament operant (instrumental)

Conceptes rellevants

Generalització de la resposta en cas d'estímuls similars.

- L'elogi d'un mestre a un alumne pels deures d'Anglès pot estimular l'estudiant a esforçar-se en altres matèries.

Discriminació de la resposta amb la conducta davant d'uns certs estímuls i no d'altres.

- Per exemple, aprenem que un professor prefereix un format de treball i ens premia. Un altre professor prefereix un altre format i actuem segons aquest coneixement.

Extinció: ocorre quan una resposta prèviament reforçada deixa de reforçar-se i la resposta disminueix.

- La professora s'adona que Pepito es porta malament perquè el que busca és l'atenció que li dona (reforç positiu). La mestra deixa de parar atenció a les bromes i molèsties de Pepito, que finalment deixa de comportar-se malament a classe.

2. Condicionament operant (instrumental)

Condicionament operant (instrumental)

Conceptes rellevants

Identifica què es produeix en aquests exemples

- La mestra de l'assignatura de llengua aplica els procediments derivats del condicionament instrumental per a mantenir l'ordre a classe. Els alumnes es comporten relativament bé amb ella, però no fan el mateix amb el mestre de ciències naturals.

Discriminació

- Un alumne posa una excusa de caràcter personal per a justificar que no ha fet la tasca. Al mestre/a li fa pena i funciona. Ho intenta amb un segon mestre amb idèntics resultats. Al final ho intenta amb tots els mestres.

Generalització

Repàs

Llig cada situació i indica

1. La conducta.
2. La contingència resposta-conseqüència (positiva o negativa).
3. El procediment (reforçament positiu, càstig, etc.).

1. Carla parlava pel telèfon mòbil mentre conduïa per una zona on estava prohibit, fins que la policia li va posar una multa de 200 euros.

- Conducta: _____
- Contingència resposta-conseqüència: _____
- Procediment: _____

2. El professor de Matemàtiques de Jordi el felicita pel gran esforç que fa a classe, per la qual cosa Jordi continua participant i resolent problemes amb més freqüència.

- Conducta: _____
- Contingència resposta-conseqüència: _____
- Procediment: _____

Repàs

3. Laura està sancionada i no pot anar a una sessió d'entrenament de bàsquet perquè no ha respectat les normes de l'equip (suposem que Laura vol continuar en l'equip).

- Conducta: _____
- Contingència resposta-conseqüència: _____
- Procediment: _____

4. Sergi s'exercita al gimnàs i s'entrena tan intensament com li permeten les seues forces.

Conducta: _____

Contingència resposta-conseqüència: _____

Procediment: _____

5. Ester compra a Enric una xocolatina perquè deixi de tenir enrabiades en públic (observant la situació des del punt de vista d'Ester, què aprèn?).

Conducta: _____

Contingència resposta-conseqüència: _____

Procediment: _____

Repàs

6. Una persona amb una addicció a l'heroïna comença a sentir els símptomes de l'abstinència i se'n punxa una altra dosi per a desfer-se'n.

Conducta: _____

Contingència resposta-conseqüència: _____

Procediment: _____

7. Laura es queixa als companys del professor que té. Ells es farten de sentir-la i ja no li tenen simpatia.

Conducta: _____

Contingència resposta-conseqüència: _____

Procediment: _____

8. Martí observa una millora en el seu estat cardiovascular quan l'ascensor del seu edifici es desbarata i ha de pujar a peu sis trams d'escala unes quantes vegades al dia. Una vegada arreglat l'ascensor, Martí continua pujant a peu per l'escala.

Conducta: _____

Contingència resposta-conseqüència: _____

Procediment: _____

2. Condicionament operant (instrumental)

Condicionament operant (instrumental)

Reflexió sobre la utilitat a l'aula

El condicionament operant forma part de les pràctiques de l'ensenyament d'avui dia (qualificacions, càstigs, somriures i elogis).

Per tant, hem de saber usar les tècniques conductuals correctament per aconseguir una millora en l'aprenentatge de l'alumnat.

3. Modificació de conducta

Com podem aplicar els coneixements que tenim sobre condicionament per a millorar l'aprenentatge de l'alumnat?

Aplicació dels principis del condicionament operant per a modificar la conducta humana

Passos generals

1. Definir la conducta que es vol modificar → 2. Observar els antecedents i les conseqüències de la conducta → Modificar aquests antecedents o conseqüències i observar els efectes que té sobre la conducta

3.1. Augment de conductes desitjades

Instruments:

1. Reforçadors eficaços (negatius i positius).
2. Un bon programa de reforçament.
3. Control de contingències competitives.
4. Es poden emprar tècniques més complexes com els contractes de contingències i l'economia de fitxes.

3.2. Reducció de conductes indesitjades

Instruments:

1. L'extinció.
2. Càstig positiu (tipus 1).
3. Càstig negatiu (tipus 2).
4. Enfocaments positius en la reducció de conducta.

3. Modificació de conducta

3.1. Augment de conductes desitjades

Abans hem de definir bé la conducta que volem reforçar.

No podem reforçar la conducta de *portar-se bé*; cal reforçar conductes concretes i mesurables com ara estar assegut, arreplegar els joguets, mantenir silenci, etc.

I què passa si la conducta objectiu que volem augmentar no forma part del repertori de conductes de l'alumne o alumna, és a dir, si és una **conducta nova que encara no sap fer?**

Emmotlament: reforçar el progrés (sent cada vegada més estrictes, aproximacions successives) en comptes d'esperar a la conducta final per a reforçar-la.

De primer es reforça qualsevol conducta que s'assemble a la desitjada. Després ens posem més exigents i anem reforçant aquella que s'assemble més a la conducta objectiu, i així successivament.

Per exemple, Rogelia no ha entregat mai els seus problemes de Matemàtiques. Un dia els entrega complets al 50%. Li recordem que l'objectiu és el 100%, però la felicitem per l'esforç que representa aquest assoliment. En el futur, la felicitem quan presente el 60% dels problemes; la pròxima vegada, només quan presente el 70% dels problemes; després el 80%; després el 90% i, finalment, el 100%.

3. Modificació de conducta

3.1. Augment de conductes desitjades

1. Elecció de reforçadors eficaços

Per a l'elecció de reforçadors positius eficaços:

Hem d'identificar quin reforçador és bo (no a tots ens agraden les mateixes coses).

- Hem de controlar l'efecte de la sacietat “m'agrada el xocolata, però com que en prenc cada dia, no em mataré per un trosset (sacietat)”.
Una bona estratègia és oferir reforçadors nous (reducció de l'avorriment) i, sobretot, emprar el reforç social (elogis, somriures) que causa menys sacietat que els biològics (menjar, beguda).
- L'administració dels reforçadors ha de fer-se de la manera més immediata possible a la conducta a fi d'afavorir l'associació entre conducta i conseqüència. Si es retarda es pot produir el reforçament parcial d'una conducta intermèdia.

I què passa amb els reforçadors negatius?

3. Modificació de conducta

3.1. Augment de conductes desitjades

1. Elecció de reforçadors eficaços

Ús del reforçament negatiu

Important: el reforçament o reforç negatiu implica l'eliminació d'un **estímul aversiu**.

El procediment presenta alguns **inconvenients**:

Els alumnes poden mostrar ira, ràbia o frustració si no poden seguir la conducta que es demana i se senten *atrapats en la situació aversiva*.

Amparito, t'has de quedar a la teua taula i acabar d'escriure el conte abans d'anar amb els altres companys a fer un pòster.

Si, tot i així, decidim emprar-lo, cal tenir en compte els mateixos tres punts que amb els reforçadors positius:

- Cal identificar quin reforçador negatiu és bo per a un subjecte concret.
- Control de la sacietat.
- Administració de manera immediata.

3. Modificació de conducta

3.1. Augment de conductes desitjades

1. Elecció de reforçadors eficaços

El principi de Premack és una estratègia molt emprada a classe per la qual la realització d'una activitat preferida serveix de reforçador positiu d'una activitat menys predilecta.

Hi ha dues respostes, A (jugar amb la consola) i B (llegir un llibre), en què la probabilitat d'ocurrència de resposta A és més alta que la de la resposta B. Si es realitza la resposta A d'alta probabilitat després de la B de baixa probabilitat, s'obtindrà el reforç de la resposta B (A reforça B).

Un altre exemple: fer un descans després de completar X exercicis

Important: cal no cedir al xantatge “primer veig la pel·lícula i després faig els deures”.

3. Modificació de conducta

3.1. Augment de conductes desitjades

2. Elecció del programa de reforçament

Si volem que una conducta es repetisca podem pensar que la millor estratègia és aplicar sempre el reforç. No obstant això:

Què passarà amb aquesta conducta quan deixem de reforçar-la?

Quina és la millor estratègia perquè la conducta s'adquirisca de manera ràpida i perdure?

Programa de reforçament: regla que determina com i quan es rebrà un reforçador.
Influirà sobre:

- L'esforç en fer la conducta
- El patró de resposta
- L'aprenentatge i l'extinció

3. Modificació de conducta

3.1. Augment de conductes desitjades

2. Elecció del programa de reforçament

Reforçament continu: presentar un reforçador sempre que es realitzi la conducta objectiu.

Reforçament intermitent: la conducta objectiu no va sempre seguida del reforçador.

Estratègia per a adquirir i augmentar una conducta

Pas 1. Per a l'adquisició de la nova conducta, el reforçament continu n'assegura un aprenentatge ràpid.

Pas 2. Després de l'adquisició haurem de passar a un programa de reforçament intermitent a fi d'assegurar persistència de la conducta i més resistència a l'extinció.

3. Modificació de conducta

3.1. Augment de conductes desitjades

3. Control de contingències competitives

Sergio és un alumne en qui volem augmentar la conducta d'intervenir a classe.

Imaginem que com a docents estem reforçant socialment la conducta d'intervenir a classe mitjançant frases com “aquesta pregunta que fas és molt interessant Sergio, ben fet”.

No obstant això, observem que la conducta d'intervenir de Sergio no augmenta, de fet ha disminuït. I és que els companys i les companyes es burlen de Sergi cada vegada que intervé a l'aula, fet que actua com un càstig positiu.

Per tant, trobem que la conducta objectiu *intervenir a classe* té dues conseqüències: un reforç aplicat pel docent i un càstig dels companys (contingències competitives).

Què podem fer en aquest cas?

3. Modificació de conducta

3.1. Augment de conductes desitjades

4. Ús de tècniques complexes per a l'augment de conductes

Contracte de contingències: acord escrit en què s'especifiquen les conductes per instaurar i les conseqüències que tindrà cada conducta. És útil per a augmentar la implicació de l'alumne en el canvi de conducta.

Recomanacions

- Individual.
- Negociat i just. Revisable segons el progrés.
- L'acord ha d'explicitar el canvi de conducta desitjat.
- Millor en termes positius.
- L'acord ha d'explicitar la duració del contracte.
- Cal incloure-hi una recompensa pel compliment del contracte. Cal proposar una bonificació addicional si el rendiment és excepcional.
- Cal incloure-hi una conseqüència lleugerament aversiva si els pactes no es compleixen.
- Conductes observables.
- Si el contracte es compleix, la recompensa no ha de demorar-se.
- S'ha d'imprimir en paper i signar-lo.

3. Modificació de conducta

3.1. Augment de conductes desitjades

4. Ús de tècniques complexes per a l'augment de conductes

Economia de fitxes: tècnica que combina procediments de reforç i càstig.

Components

- Llista de conductes observables que es volen modificar (estar assegut, mirar cap avant, atendre al professor, etc.).
- Explicitació de la quantitat de fitxes que es poden guanyar/perdre per cada comportament (freqüència i execució).
- Aquesta tècnica té dues modalitats:
 1. Les fitxes s'entreguen cada vegada que es té la conducta desitjada.
 2. S'entreguen totes les fitxes a l'inici i es van retirant si ocorre la conducta problema (càstig negatiu → cost de resposta). La segona modalitat es recomana per a controlar quan hi ha moltes conductes negatives.
- Reforçadors pels quals s'intercanvien les fitxes (llepolies, material escolar, eixir al parc, comprar una moto...).
- Les regles s'han d'explicitar detalladament. Quan s'entreguen les fitxes i quan es poden canviar.

Recomanacions

- Una bona selecció dels reforçadors evita la sacietat i l'avorriment.
- Cal gestionar correctament la demora del reforç. Al principi s'entreguen fitxes sovint que es poden canviar pel reforçadors. Quan avança el programa s'allunyen les fitxes del reforçador tangible.
- Cooperació amb la família per a administrar els reforçadors.
- Retirada gradual. Transferència del valor reforçador de les fitxes a la mateixa realització de la tasca (autoreforç) i al reforç social.

3. Modificació de conducta

Com podem aprofitar els coneixements que tenim sobre condicionament per a millorar l'aprenentatge de l'alumnat?

Aplicació dels principis del condicionament operant per a modificar la conducta humana

Passos generals

1. Definir la conducta que es vol modificar → 2. Observar els antecedents i les conseqüències de la conducta
→ Modificar aquests antecedents o conseqüències i observar els efectes que té sobre la conducta.

3.1. Augment de conductes desitjades

Instruments:

1. Reforçadors eficaços (negatius i positius).
2. Un bon programa de reforçament.
3. Control de contingències competitives.
4. Es poden emprar tècniques més complexes com els contractes de contingències i l'economia de fitxes.

3.2. Reducció de conductes indesitjades

Instruments:

1. L'extinció.
2. El càstig positiu (tipus 1).
3. el càstig negatiu (tipus 2).
4. Enfocaments positius en la reducció de conducta.

3. Modificació de conducta

3.2. Reducció de conductes indesitjades

1. Extinció

Si s'aplica correctament proporciona una reducció **efectiva i duradora** de la conducta sense necessitat d'aplicar estímuls aversius. És un procediment que té **resultats lents**.

Una bona aplicació requereix:

- Identificar totes les fonts de reforç de la conducta indesitjada.
- Explicar a l'alumne quina conducta volem que desaparega.
- Mantenir les condicions de l'extinció fins al final (en cas contrari podem empitjorar el problema).
- Combinar l'extinció amb altres tècniques conductuals com el reforç de la conducta adaptativa.

Extinció

Deixar de reforçar una conducta prèviament reforçada produeix que es reduïska gradualment.

Imprescindible: una bona identificació dels reforçadors que mantenen la conducta

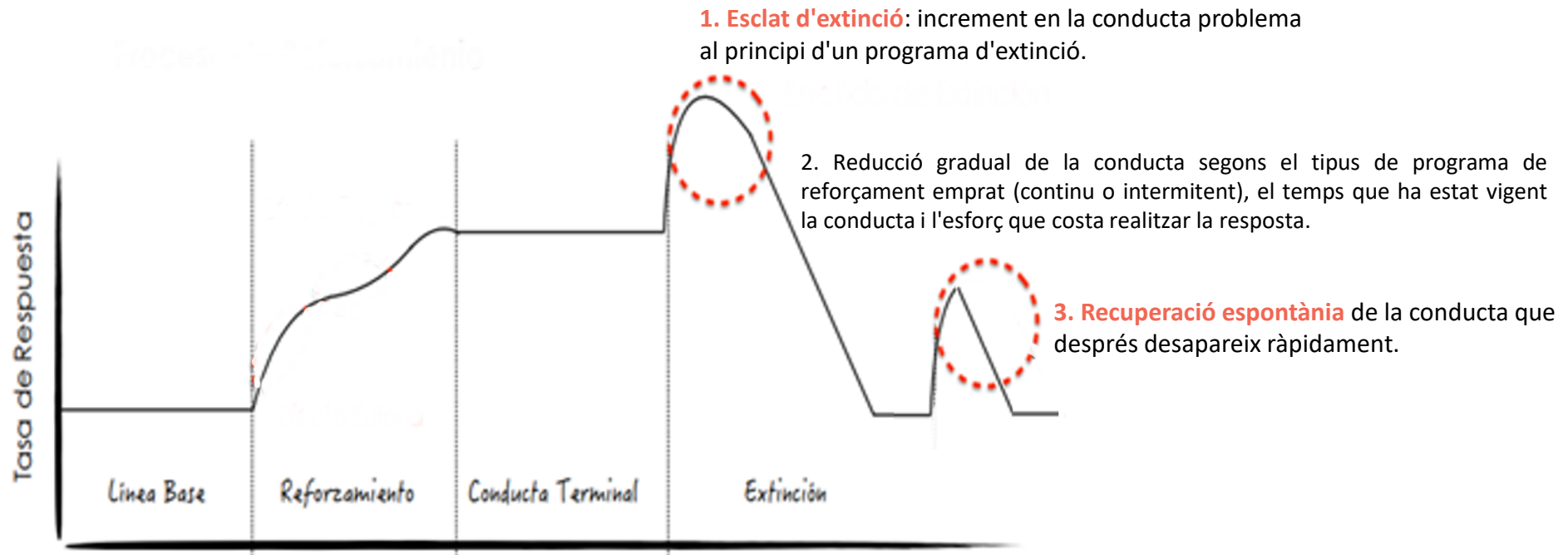
Extinció: la mare ignora l'enrabiada del fill per a reduir aquesta conducta.
Retirada del reforç positiu: l'atenció.

3. Modificació de conducta

3.2. Reducció de conductes indesitjades

1. Extinció

Característiques del procés d'extinció

Durant el procés pot aparèixer agressió per la frustració que provoca la retirada del reforçador.

3. Modificació de conducta

3.2. Reducció de conductes indesitjades

2. Càstig positiu o de tipus 1

No és una bona aproximació per a millorar la conducta:

- No *ensenya* quina és la conducta alternativa correcta.
- Al principi, la conducta es redueix ràpidament. No obstant això, aquesta reducció sol ser transitòria (l'alumne no sap quina és la forma correcta d'obtenir el reforçador).
- L'ús d'estímul aversius produeix respostes emocionals negatives (ansietat, por, rebuig, ira, problemes per a concentrar-se després...).
- Model inapropiat: ensenyem als alumnes que per a controlar la conducta dels altres es poden aplicar estímuls aversius.
- El càstig pot actuar com un senyal per al reforçament negatiu (cada vegada que els progenitors d'Antonia la castiguen se senten culpables i després li compren un regal).

El càstig per si mateix no genera cap conducta positiva i pot tenir efectes col·laterals negatius

3. Modificació de conducta

3.2. Reducció de conductes indesitjades

2. Càstig positiu o de tipus 1

Perquè siga efectiu hem de considerar que:

- L'aplicació siga contingent i immediata.
- La intensitat ha de ser elevada, a fi d'evitar tolerància (si comencem de manera suau i anem augmentant-ne la intensitat la persona crea tolerància al càstig).
- **Mai càstig físic.**
- Una reprensió pot ser útil per a tallar una conducta disruptiva en un cert moment (alumne que xarra en classe, que agredeix, etc.) però ha de fer-se bé:

Reprensió lleu, en privat o prop de l'alumne (no cridant des de l'altra punta de l'aula), concisa sobre la conducta problema ("deixa de cridar") i acompanyada de contacte visual o d'un gest de desaprovació.

3. Modificació de conducta

3.2. Reducció de conductes indesitjades

3. Càstig negatiu o de tipus 2

Retirada d'un reforçador positiu

a) Cost de resposta (retirada d'una quantitat del reforçador)
b) Aïllament (retirada del reforçador durant un cert temps)

a) Cost de resposta

Produeix una reducció ràpida de la conducta problema. Perquè siga efectiu hem de tenir en compte que:

- Cal permetre que acumule reforçadors abans de l'inici del procediment.
- Cal explicar les regles d'aplicació.
- Cal combinar-lo amb el reforçament de les conductes desitjades.

3. Modificació de conducta

3.2. Reducció de conductes indesitjades

3. Càstig negatiu o de tipus 2

Retirada d'un reforçador positiu

- a) Cost de resposta** (retirada d'una quantitat del reforçador)
- b) Aïllament** (retirada del reforçador durant un cert temps)

b) Aïllament

Negar l'accés temporal als reforçadors immediatament després que ocórrega la conducta inadequada.

L'eficàcia depèn de diversos factors:

- Cal explicitar el motiu del càstig i la durada.
- Breu. Cinc minuts per a nens petits i increment d'un minut per any.
- No s'acaba fins que finalitza el temps establert.
- No s'aplica cap reforçador.
- No ha de ser una manera de fugir d'una situació avorrida o estressant.
- Cal combinar-lo amb el reforçament de les conductes adequades.

Un pare trau el fill del parc durant deu minuts perquè s'ha comportat agressivament amb altres xiquets.

El racó de pensar

3. Modificació de conducta

3.2. Reducció de conductes indesitjades

4. Enfocaments positius en la reducció de conducta

Cal proporcionar alternatives de resposta adaptades (correctes) que permeten a l'alumne obtenir el reforçador. Tres tècniques:

1. Programa de reforçament diferencial de taxes baixes de resposta

L'objectiu és reduir una conducta adequada, però la freqüència de la qual no és la correcta. Aquest enfocament positiu fa veure al subjecte que pot tenir una conducta que ja té, però la freqüència ha de ser moderada.

- Exemple: Antonia no para de demanar anar al bany durant la classe.

Per a reduir el nombre de vegades que Antonia demana anar al bany li permetrem anar-hi tres vegades per hora. I quan en aquesta hora torne a demanar-ho no li prestarem atenció (extinció).

3. Modificació de conducta

3.2. Reducció de conductes indesitjades

4. Enfocaments positius en la reducció de conducta

Proporcionar alternatives de resposta adaptades (correctes) que permeten a l'alumne obtenir el reforçador. Tècniques:

1. Reforçament diferencial d'altres conductes: reforçar qualsevol conducta de l'individu que no és la conducta problema.

Possible problema: que reforcem alguna conducta no desitjable. **Solució**

2. Reforçament diferencial de conductes alternatives: reforçar una conducta que és incompatible amb la conducta que volem eliminar.

3. Modificació de conducta

Reflexió sobre l'aplicació dels principis del condicionament operant a l'aula.

Aspectes positius

- Molt útils per a la gestió de l'aula.
- Molt emprats i eficaços en educació especial (p. ex., trastorns del neurodesenvolupament).

Crítiques

- Control extern i motivació extrínseca.
- No es tenen en compte els processos cognitius de l'aprenentatge.
- Problemes ètics si s'empren de manera poc adequada.
- Risc de centrar-nos en la conducta de l'alumne i no en l'aprenentatge acadèmic.

Bibliografia

Santrock, J. W. *Psicología de la educación* (5a edició). Madrid: McGraw-Hill.

Capítol 6: “Enfoques conductistas y cognitivo-social”.

Stalyn Paz Guerra i Bernardo Peña Herrera. (2021). *Psicología de la educación*. Abya-Yala.

Capítol 3. “Aprendizaje y procesos psicológicos humanos”.